

Handläggare: Lars B Strand
Tfn: 508 09 023

Till
Norrmalms stadsdelsnämnd

"Så tycker föräldrar och personal om fritidshemmen i Stockholm" - yttrande till stadens revisorer

Förslag till beslut

Remissen besvaras med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Ylva Tengblad
Stadsdelsdirektör

Annette Luengo
Avdelningschef

Sammanfattning

Revisorerna har granskat skolbarnomsorgen i staden. Enligt remissen är barngrupperna för stora, personaltätheten för låg och lokalerna inte ändamålsenliga. Det finns skillnader i föräldra- och personalomdömen mellan kommunal och enskild verksamhet.

Förvaltningen redovisar situationen i den kommunala verksamheten på Norrmalm. Här är gruppstorleken 25-30 barn. Personaltätheten är 12,6 barn per anställd och alla pedagoger har formell kompetens. När de planer som nu finns har genomförts kommer endast ett fritidshem har mindre ändamålsenliga lokaler. Alla skolor har kvalitetsgarantier. Enligt utbildningsförvaltningens skolundersökning 2002 ligger Norrmalm på det hela taget över genomsnittet för staden.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom stadsmiljö- och planeringsavdelningen i samråd med barn- och ungdomsavdelningen. Information lämnas i förvaltningsgruppen 16 augusti.

Bakgrund

Revisionsgrupp 3 och 4 har granskat skolbarnomsorgen – fritidshemmen. I granskningen har främst ingått en stor enkätundersökning med syfte att ta reda på hur dels personal, dels föräldrar med barn på "fritids" ser på situationen vid fritidshemmen. Enligt remissen är barngrupperna för stora, personaltätheten för låg och lokalerna anses ofta inte vara ändamålsenliga för verksamheten. Ett antal föräldrar oroar sig också för säkerheten på fritidshemmen. Revisorerna konstaterar vidare att stadens beslut om kvalitetsgarantier inte har slagit igenom vid fritidshemmen. Revisorerna anser att den genomförda granskningen ger anledning att ifrågasätta om stadens fritidshem kan leva upp till lagens krav och stadens mål och ambitioner. Vidare konstaterar revisorerna att andelen anställda med pedagogisk högskoleutbildning minskat kraftigt under åren 1997-2002. Revisorerna noterar också stora skillnader i föräldra- och personalomdömen mellan kommunal och enskild verksamhet.

Enkätundersökningen genomfördes under hösten 2003. Den har utformats så att det för staden som helhet är möjligt att jämföra omdömen om den kommunalt drivna skolbarnomsorgen med den som bedrivs i enskild regi. Undersökningarna har även utformats så att det är möjligt att särskilt studera omdömena om den kommunala fritidshemsverksamheten i tre av stadens stadsdelsnämnder, nämligen Hässelby-Vällingby, Kungsholmen och Hägersten.

Revisorerna har överlämnat rapporten till utbildningsnämnden och samtliga stadsdelsnämnder för yttrande senast den 31 augusti 2004.

Stadsdelsnämndens ledamöter och ersättare har tillställts rapporten tidigare. Den som i övrigt vill ta del av rapporten kan ta kontakt med nämndens sekreterare Gunilla Schedin, tfn 508 09 015.

Förvaltningens synpunkter

Lagens krav

De grundläggande reglerna för fritidshem finns i skollagen. Fritidshemmen ska ge barn den omsorg som krävs för att föräldrar ska kunna förena föräldraskap med förvärvsarbete. Barn med behov av särskilt stöd skall ges den omsorg deras speciella behov kräver.

Det ska finnas personal med sådan utbildning och erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses. Barngrupperna ska ha en

lämplig sammansättning och storlek. Läroplanen för skolan ska också i så stor utsträckning som möjligt tillämpas av fritidshemmen. Vägledande riktlinjer finns i form av Skolverkets "Allmänna råd för kommentarer för fritidshem" (1999:2).

Regelverket är således utformat enligt den allt vanligare ramlagstiftningen. Riksdagen lägger fast den allmänna inriktningen och kommunerna ges möjlighet att närmare precisera kvaliteten på verksamheten. Statliga myndigheter kan komplettera lagstiftningen med föreskrifter, som är bindande och/eller allmänna råd som enbart är vägledande för kommunerna.

Kommunfullmäktiges majoritet har angivit fem inriktningsmål för mandatperioden. I budgeten för år 2004 anges inledningsvis att försämringen av stadens ekonomi är så omfattande att de flesta verksamheten måste genomföra effektiviseringar. Inte minst krävs att såväl nämnder som förvaltningar förmår att prioritera stadens kärnverksamheter, och att avveckla det som inte behövs, för att frigöra resurser till de prioriterade områdena. Prioriterade inriktningar är kommunfullmäktiges preciseringar av de övergripande inriktningsmålen och skall förtydligas i verksamhetsspecifika inriktningsmål och generella åtaganden i nämndernas verksamhetsplaner för år 2004. Nämndernas generella åtaganden skall rymmas inom fastlagd budget och kunna uppfyllas med tilldelade resurser.

Under målet 'Förbättra välfärden och de kommunala verksamheterna' anges bl.a. som en prioriterad inriktning att barns och ungdomars villkor i Stockholm skall förbättras utifrån en helhetssyn på deras vardag och möjligheter att påverka denna. Skolbarnomsorgen nämns inte särskilt. Anledningen torde vara att sedan många år finns ett politiskt mål att integrera skola och fritidshem till en helhet. Däremot nämns att det skall finnas mötesplatser för ungdomar i varje stadsdel. Det kan vara exempelvis repetitionslokaler och fritidsgårdar.

Stadsdelsnämndens majoritets sju inriktningsmål när det gäller skola och skolbarnomsorg säger inget explicit om skolbarnomsorgen. Av de åtta generella åtagandena som gäller barn och ungdom i stadsdelsnämndens verksamhetsplan för år 2004 finns det två som har bäring på skolbarnomsorgen, nämligen

- ha en helhetssyn på barns och ungdomars vardag genom ett nära samarbete mellan förskola, grundskola, fritidsverksamheter, socialtjänst och omsorg om funktionshindrade
- erbjuda alla barn och ungdomar en stimulerande fritid med möjlighet till natur- och kulturupplevelser

Enligt förvaltningens mening har således revisorerna gjort en annan tolkning av lagens krav än den som kommunfullmäktige och stadsdelsnämnden har gjort. Förvaltningen anser således att stadsdelsnämnden lever upp till skollagens krav för skolbarnomsorgen.

Antal barn i skolbarnomsorgen

På Norrmalm bor 1464 barn i åldrarna 6-9 år. Av dessa går 1 302 i kommunal skola på Norrmalm. I den kommunala skolbarnomsorgen är 1 092 barn inskrivna, d.v.s. 84% av barnen i skolan. Dessutom går ett betydande antal barn i fritidshem i enskild regi, varför den totala andelen torde överstiga 91%, som enligt revisorerna är genomsnittet för staden.

Förutom fritidshem för skolåren F-3 finns mellanstadieverksamhet vid alla skolorna.

Barngruppernas storlek

I den kommunala skolbarnomsorgen på Norrmalm är gruppstorleken 25-30 barn. Det framgår inte av rapporten eller av Stockholms stads årsredovisning vilken den genomsnittliga gruppstorleken i staden är.

Personaltäthet

Personaltätheten vid fritidshemmen är ett av stadens nyckeltal. Enligt Norrmalms verksamhetsberättelse för år 2003 var personaltätheten 12,6 barn per anställd. Trots att detta är ett nyckeltal saknas en sammanställning för staden i årsredovisningen för år 2003.

Personalen kompetens

Personalens kompetens i skolbarnomsorgen på Norrmalm redovisas inte särskilt. Men andelen pedagoger i såväl förskoleklass som i skolår 1-9 har formell kompetens uppges i verksamhetsberättelsen för år 2003 vara 100%.

Lokalernas ändamålsenlighet

Enligt tidigare inriktningsmål från kommunfullmäktige och stadsdelsnämnden pågår ett arbete med att integrera fritidshemmen lokalmässigt i skolorna. Detta har genomförts i Gustav Vasaskolan. Fritidshemmen där har därmed enligt förvaltningens mening fått mycket ändamålsenliga lokaler. I en aktuell översyn av skolorganisationen på Norrmalm föreslås på motsvarande sätt att fritidshemmen vid Johannes skola ska flytta från B-huset in i huvudbyggnaden. I Karlbergs skolor bedrivs skolbarnomsorg i ändamålsenliga lokaler. Lilla Adolf Fredrik kommer att flytta in en förskoleklass med skolbarnomsorg i huvudbyggnaden kommande hösttermin. Därmed får denna avdelning mer ändamålsenliga lokaler. De övriga fritidshemmen är alltså utlokaliserade. Av dessa lokaler bedömer förvaltningen att Kungstensgatan 65 och Rådmansgatan 76 är ändamålsenliga. Västmannagatan 27 är godtagbar medan Drottninggatan 79 är sämre p.g.a. trafiken på Drottninggatan och Kammakargatan. I Matteus skola byggs f.n. A-flygeln om vilket medför mer ändamålsenliga lokaler för fritidshemmen Balder och Falken. Falken flyttar in från Vanadisvägen 15. I annexbyggnaden Mimer är lokalerna ändamålsenliga. Rödabergsskolans fritidshemslokaler är ändamålsenliga. Sammantaget kommer, när de planer som nu finns har genomförts, endast ett fritidshem med mindre ändamålsenliga lokaler att kvarstå, nämligen Drottninggatan 79.

Resurser för barn med behov av särskilt stöd

Det särskilda anslaget för barn med behov av särskilt stöd anses generellt för lågt. Det är emellertid rektor som ska göra den omprioritering som ev. krävs därutöver för att dessa behov ska tillgodoses. För att kunna bedöma om kritiken på denna punkt är befogad erfordras således en närmare granskning barn för barn och skola för skola. Något sådant underlag för sin kritik har revisorerna inte presenterat.

Kvalitetsgarantier

Fritidshemmen ingår i respektive skolas organisation. Alla skolor på Norrmalm har utfärdat av stadsdelsnämnden godkända kvalitetsgarantier. Ett tematiskt arbetssätt med samverkan mellan pedagogernas olika kompetenser ska ge barnen möjligheter att lära på många olika sätt efter sin egen takt och förmåga. I Karlbergsskolan och i Mimer/Matteusskolan arbetar man helintegrerat skola-skolbarnomsorg. Rödabergsskolan lägger stor vikt vid samarbete mellan fritidshem och skola och utnyttjar bl.a. de möjligheter som finns till naturupplevelser genom närheten till t.ex. Hagaparken och Stora Skuggan.

Uppföljning och utvärdering

Enligt de riktlinjer som f.n. gäller följer enheterna upp sitt eget arbete och tar hänsyn till sina resultat och synpunkter och klagomål när de reviderar sina åtaganden och arbetssätt. Stadsdelens grundskolor följer kontinuerligt upp och utvärderar sina åtaganden, mål, nationella prov och betyg.

I verksamhetsberättelsen för år 2003 redovisas en sammanfattning av skolornas kvalitetsredovisningar. Därav framgår bl.a. att skolorna ägnar stor uppmärksamhet åt barn med behov av särskilt stöd. Vidare anges att flera skolor har integrerat skolbarnomsorgen med skolverksamheten. Ett systematiskt och professionellt arbete med värdegrundsfrågor har gjort Norrmalms skolor till trygga verksamheter. Detta stöds av de brukarundersökningar som både enheterna själva och utbildningsförvaltningen regelbundet genomför.

Enligt utbildningsförvaltningens skolundersökning 2002 är några svaga sidor på Norrmalm städningen och föräldrarnas möjligheter att påverka. För de något äldre barnen är även skolmaten en svag sida. Men Norrmalm ligger på det hela taget över genomsnittet för staden. Framför allt är området trygghet och relationer en mycket stark sida. Möjligheten att känna sig trygg i skolan ligger i topp, liksom pojkars och flickors lika möjligheter att visa vad de kan. Norrmalm ligger också i topp när det gäller planering och genomförande av lektioner/verksamhet och lärarnas förmåga att stimulera och väcka intresse.

Bilaga

Norrmalms barnchecklista